

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 499 del 29/4 al 12/5 de 2020 2,5 €

Material sanitari en cerca i captura

Davant del desabastiment, els estats entren en confrontació i prenen mesures que solen beneficiar l'especulació amb béns essencials

pàg. 4-7

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Laia Mas i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Clara Macau i Elena G. Ruiz | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Carlos Villafranca | espina@directa.cat
Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Èlia Olivan | correcio@directa.cat
Edició
Ignasi Franch | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Sònia Calvó i Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Ester Mora | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Paula Rodríguez | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: IRENE PÉREZ

SUMARI

A FONS

4-7

El mercat sanitari col·lapsa
L'escassetat de mascaretes generalitzada a tot el planeta ha empès molts països a prendre mesures proteccionistes per combatre la carestia, i ha posat en evidència el desballestament de la indústria productiva estatal. Una investigació d'Albert Alexandre. Amb infografia de Pau Fabregat.

IMPRESSIONS

8-9

La privatització dels gens
Olivier Chantry, membre de la sectorial nacional d'agricultura i ramaderia ecològiques de la Unió de Pagesos, denuncia que unes poques grans empreses, participades pels principals fons d'inversió internacionals, volen apropiat-se dels recursos genètics a través de la biotecnologia. Il·lustració de Chema Peral.

CRUÏLLA

10-11

Renaixement de les lluites
Enmig de l'excepcionalitat actual, els casals i ateneus dels Països Catalans cerquen alternatives basades en el suport mutu i la intercooperació davant l'emergència produïda per la COVID-19. Alguns podran seguir pagant els rebuts tot i mantenir-se tancats, però a altres els costarà fer-ho. Un reportatge de Jorge Mancebo.

RODA EL MÓN

12-13

Líbia, una guerra de peons
La batalla pel control de la capital del país s'intensifica. En paral·lel, augmenta el pes de la intervenció de potències regionals com Turquia. El Govern d'Acord Nacional ha aconseguit controlar ciutats importants com Sorman i Sabratha. Ho explica Marc Español.

EXPRESSIONS

14-15

Les dones en la recerca científica
Encara no hi ha polítiques d'igualtat real que lluitin contra la desigualtat de gènere en un àmbit, els dels centres de recerca d'alt nivell, que cada vegada és més competitiu i més precari. El sostre de vidre és una de les barreres invisibles a què s'exposen les investigadores qualificades. Un reportatge de Meritxell Farreny amb il·lustració d'Esther Aguilà.

INDIRECTA

16

Entrevista a Escoles Feministes
Mariana Cantero conversa amb Cecília Bayo, Esther Murillo, Ingrid Chavarria i Ismael Mengual, membres d'un projecte endegat per docents i famílies que busca la transformació educativa de l'ensenyament públic. Funcionen com un espai comunitari i independent.

Més que mil paraules

SERGI RUGRAND | Arran de la pandèmia de COVID-19, el Perú va declarar l'estat d'emergència el 15 de març. El 70% de la població viu de l'economia submergida i moltes persones subsisteixen dia a dia. Les mesures previstes no atenen aquestes circumstàncies. Yorgenis Rivas treballava en una fàbrica que ha tancat per l'emergència sanitària, però no pot fer quarantena perquè no tindria cap ingressos. Ara renta vidres dels cotxes que paren a Puente Nuevo.

Comunitat Directacoop

Ens seguirem celebrant

Paula R. Zapata | @pr_zapata1

A punt d'endinsar-se en els seus catorze anys de vida, tossuda, inquieta i contestatària com una adolescent, la DIRECTA es mentalitza que enguany el seu aniversari no podrà ser com el preveia. La data era dissabte 16 de maig i el lloc, com ja és habitual en els últims anys, l'Ateneu de Nou Barris, entitat amiga i sòcia de la nostra cooperativa. Des de fa uns mesos i de forma conjunta, els dos projectes havíem estat intercanviant correus i trucades per tramatar una vetllada irresistible, farcida d'activitats, que atansés la DIRECTA a qui no la coneix i aconseguís reagrupar les col·laboradores, sòcies i subscriptores que fan possible i mantenen viu el mitjà. La celebració no es podrà fer, tot i les ganes i les esperances dipositades en la idea que el confinament fos més anecdòtic del que la realitat apuntava. Tot i així, seguirem coordinades amb l'Ateneu per trobar una alternativa i

L'espina

fer la celebració, si és possible, en un altre moment de l'any. No hi ha festa sense música. A banda d'algunes activitats diürnes que no revelarem, la participació sonora ja tenia noms i cognoms. Havia de visitar-nos Karamba, un grup de set dones que fusionen amb contagiosa ale-

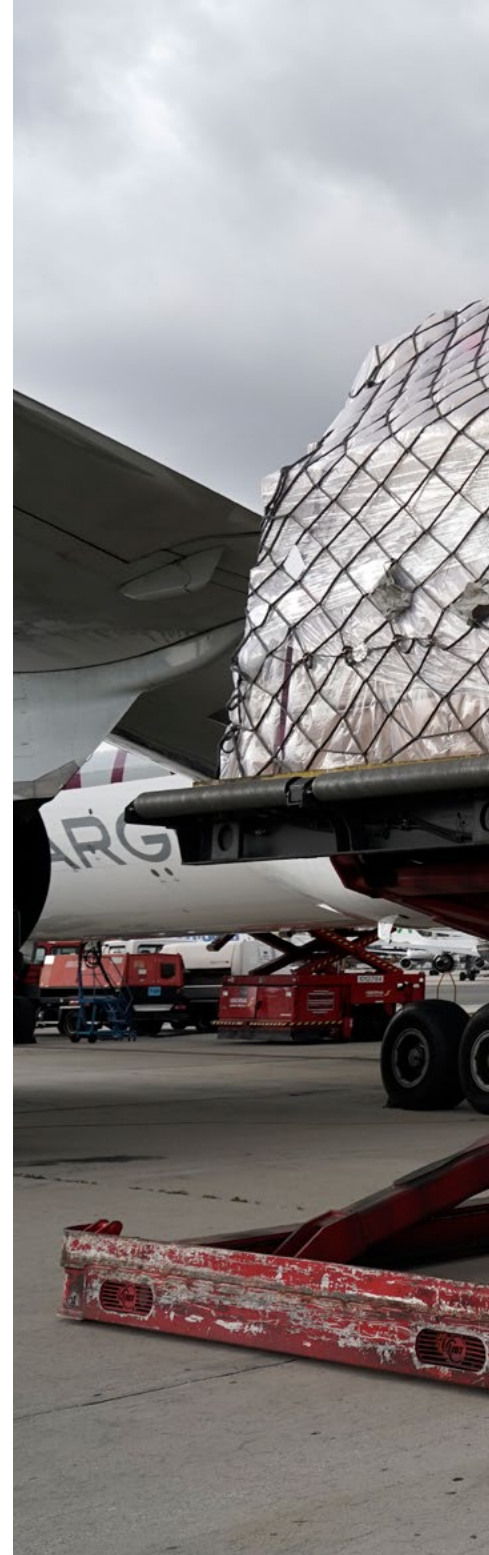
gria el son, el txa-txa-txa, la salsa i el hip-hop. També anava a comparèixer Xavi Sarrià i el Cor de la Fera, formació que presenta el nou disc *Amb l'esperança entre les dents*. Per acabar de suar la nit, les discjòqueis Las Gatas que Tiran ens haurien ofert els seus sons llatins urbans. Amb la progra-

mació tancada i el cartell a punt de publicar, hem hagut d'ajornar la cita. Volem agrair la seva disponibilitat a l'Ateneu, als grups i a les punxadiscos. Els enviem molts ànims davant la complicada situació que estan vivint i us transmetem un missatge: ens seguirem celebrant.

EL MERCAT DE LA SALUT TAMBÉ ÉS A L'UCI

L'escassetat de mascaretes generalitzada a tot el planeta ha empès molts països a prendre mesures proteccionistes per combatre la carestia

Albert Alexandre | AlbertAlexan

La pandèmia del coronavirus COVID-19 ha posat de manifest les mancances materials dels sistemes sanitaris de la majoria de països del planeta. Als hospitals d'arreu els falten guants, mascaretes, testos, respiradors, ulleres de seguretat, pantalles facials, bates i davantals. També és necessari que alguns d'aquests productes mèdics arribin al gruix de la població, que encara té més difícil accedir-hi, per contenir l'expansió del virus.

Ja ho va alertar el 3 de març l'Organització Mundial de la Salut (OMS) quan demanava a governs i indústries que augmentessin en un 40% la producció d'equips de protecció. "Sense cadenes de subministrament segures, el risc per als treballadors sanitaris a tot el món és real", deia Tedros Adhanom Ghebreyesus, director general de l'organisme. Adhanom afegia que s'havia d'actuar amb rapidesa per "estimular el subministrament, reduir les restriccions a l'exportació i posar en marxa mesures amb les quals aturar l'especulació i l'acaparament".

En els casos català i espanyol, com en molts països del planeta, les remeses de material no són suficients. Tot i això, els governs empren una retòrica triomfalista. Així, el 21 d'abril l'executiu de Pedro Sánchez es vantava d'haver repartit 84,7 milions d'unitats de material sanitari a les comunitats autònomes, entre les quals 53 milions de mascaretes. Per la seva banda, el govern de la Generalitat de

Catalunya celebrava haver fet una comanda de 14 milions de mascaretes "per garantir l'autoprotecció de la ciutadania". El 22 d'abril, la Generalitat Valenciana anunciava que arribava al territori el catorzè vol amb material sanitari. El Govern Balear assenyalava el mateix dia que havia repartit 1,3 milions de mascaretes "a les oficines de farmàcia per reforçar l'abastament".

Poden semblar xifres elevades, però esdevenen irrisòries quan es té en compte que alguns productes són d'un sol ús. La realitat és que la carestia de material sanitari a l'Estat espanyol és evident i es deu, en gran part, a les lògiques del mercat globalitzat. A parer de Facund Forga Alcalde, membre del Seminari d'Economia Crítica Taifa, "el sistema global de comerç està sent efectiu per a la finalitat per a la qual ha estat dissenyat: produir i distribuir mercaderies amb ànim de lucre. Sense control, les forces del mercat no garanteixen les provisions d'aquest tipus de béns que serien necessaris per frenar l'expansió d'una infecció, i posen en risc la vida de la societat en el seu conjunt", afegix.

Entre el proteccionisme i el vell comerç

Quan la crisi del coronavirus va esclatar a la Xina a principis de gener, el país asiàtic va fer una comanda a Turquia de dos milions de mascaretes. A l'Estat francès o el Canadà també es van produir mascaretes a marxes forçades per cobrir la forta demanda xinesa. El més sorprenent del cas és que el gegant asiàtic és el principal productor de ma-

Un avió amb subministraments provinents de la Xina a l'aeroport de Barajas

Les confiscacions dutes a terme pels governs han irromput en l'economia pretesament desregulada

Quan la pandèmia va arribar a Europa, els estats van limitar l'exportació dels productes necessaris

terial sanitari del planeta. Segons relata una font que ha volgut mantenir-se en l'anonimat i que es dedica al sector del comerç sanitari, “la gran majoria de mascaretes del món es fabriquen allà”. El confinament decretat per Pequín havia reduït la capacitat productiva de les fàbriques de mascaretes i per això el país havia d'adquirir-les a l'estranger. “Es va incrementar el preu dels productes mèdics que comprava la Xina. Algunes empreses van veure una oportunitat de fer negoci amb la seva situació desesperada”, explica el treballador.

Quasi tres mesos després, la situació s'ha restablert i la Xina, camí de superar la pandèmia, torna a ser el principal productor de material de prevenció. El país, a més, ha reconvertit un gran nombre de fàbriques de sectors no sanitaris per saciar la demanda mundial. “Només rebem mascaretes de la Xina”, explica una farmacèutica de Barcelona. “Alemanya, França i alguns països centreeuropeus, en un nivell menor que la Xina, produeixen mascaretes”, explica el treballador del comerç sanitari.

Quan la pandèmia va arribar a Europa, aquestes nacions, en contra de tots els tractats comercials de la Unió i les recomanacions de l'OMS, van tancar les seves fronteres al comerç de productes sanitaris. En un moment en què els governs volen material sanitari amb rapidesa, això només es pot aconseguir de la Xina i substituint el transport marítim pel l'aeri -més car. “Amb el transport aeri prens riscos, perquè el país on l'avió fa escala et pot confiscar el material. Te'l paguen, però no ar-

riba al seu destí”, afegeix el professional del sector. El cas més famós va ser el de Castella-la Manxa: va comprar 150 respiradors a Turquia que el país eurasiàtic va voler conservar, però que finalment van enviar a la península. “La notícia va transcendir perquè la compradora havia estat una administració pública, però en realitat és una pràctica habitual”, considera el treballador anònim.

Quelcom similar va passar el 7 d'abril al Brasil. Allí el govern va decretar l'embargament de tota la producció de material sanitari fabricada al país per 3M, una de les empreses més grans del sector a tot el món, amb seu a Minnesota. Donald Trump defensa que tot aquest material pertany als Estats Units i està intentant, en virtut de la llei de protecció de defensa de 1950 sorgida en el context de la guerra de Corea, apropiarse la producció brasilera de 3M. El mateix Trump va requisar a principis d'abril 60 milions de mascaretes que l'Estat francès havia comprat a la Xina, aprofitant que l'avió que les transportava va fer escala al país nord-americà.

En una línia igualment proteccionista va actuar el govern espanyol el 19 d'abril, amb una llei que fixava “l'import màxim de venda al públic dels productes sanitaris” i que en el cas de les mascaretes quirúrgiques situava el topall en els 96 cèntims. La Generalitat catalana, a més, ha iniciat un programa de repartiment d'aquestes mascaretes vinculat a les targetes sanitàries. “Durant el primer mes de quarantena, el que abans valia menys d'un euro havia passat a costar entre 1,5 i 2 euros”, explica »

» la farmacèutica barcelonina. El responsable de la Comissió de Deontologia i secretari del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, Jordi Casas, ja va relatar a l'Agència Catalana de Notícies el 27 de març que alguns productes (com el gel desinfectant) s'estaven venent a preus "deu, vint i trenta vegades" superiors als habituals.

Davant de tots aquests embats al mercat pretesament desregulat, s'han produït alguns intents de signe contrari. La Unió Europea ha suspès els aranzels dels respiradors, mascaretes, testos... I la Federació Espanyola d'Empreses de Tecnologia Sanitària (FENIN), que agrupa les principals companyies de material sanitari del món que operen a l'Estat espanyol, s'ha unit a l'empresa de logística Grupo Oesía i l'aerolínia Iberia per crear un "corredor aeri sanitari" amb la Xina per importar productes mèdics en grans quantitats. Si bé la iniciativa privada col·labora activament amb l'administració, el 20 d'abril, des de FENIN es va demanar al govern avaluar "qualsevol intervenció o mecanisme de control sobre els preus en el mercat nacional, ja que això podria limitar la capacitat d'adquirir mascaretes o matèria primera, fora o dins d'Espanya, i per tant limitar l'abastiment d'aquests productes".

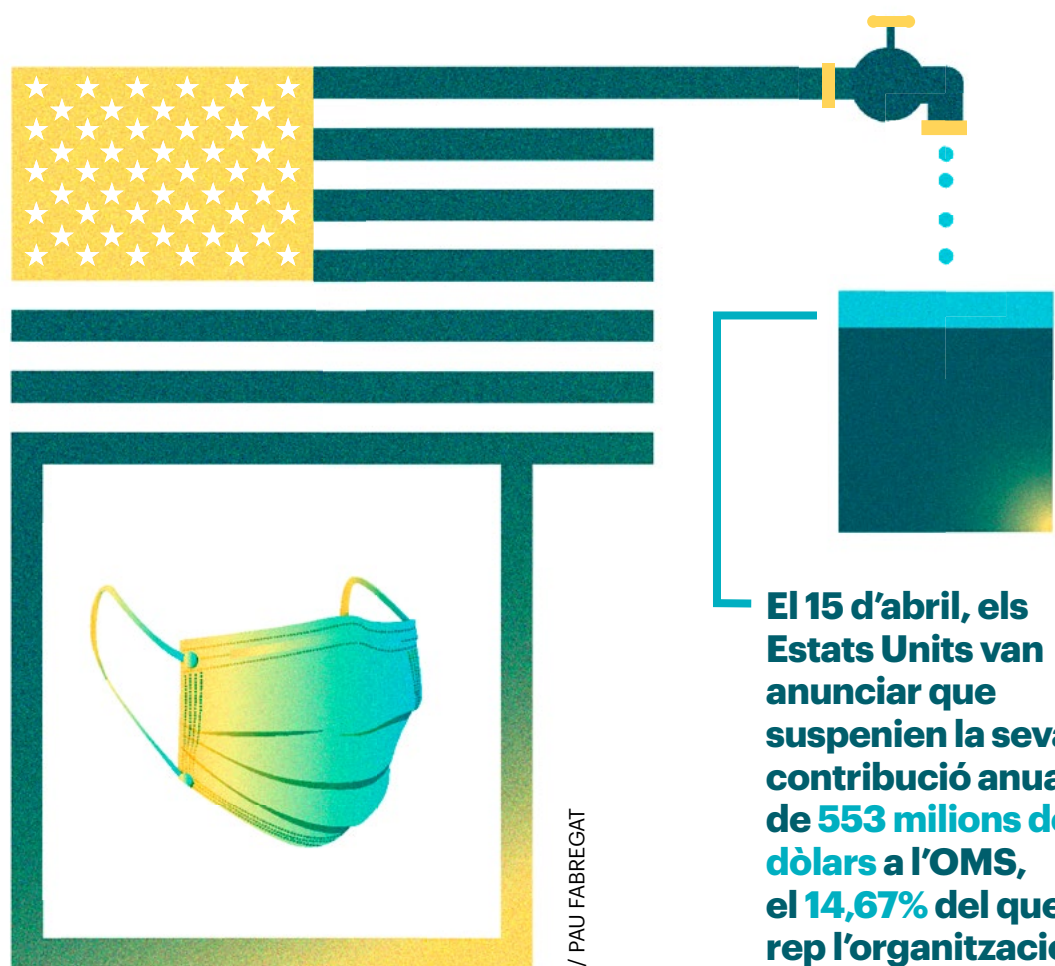
El món que vol venir

A principis d'abril, el canal israelià Channel 12 va publicar un reportatge: un agent dels serveis d'intel·ligència israelians revelava que estava en marxa una guerra encoberta entre països per aconseguir respiradors. Afegia que el servei secret estava usant totes les seves "connexions especials per guanyar la batalla i fer probablement el que tothom fa: aconseguir existències encarregades per altres".

Tampoc és rar que la Xina estigui utilitzant la seva hegemonia en el mercat de les mascaretes per estendre les seves relacions amb Europa. A Itàlia ja es considera que el país asiàtic ha estat més generós que la mateixa Unió Europea amb la nació mediterrània. És el que s'ha anomenat *diplomàcia de la mascareta*.

Per contra, el 15 d'abril els Estats Units anunciaven que suspèien la seva contribució anual de 553 milions de dòlars a l'OMS, el 14,67% del total. Trump considerava que la gestió de la crisi del coronavirus duta a terme per l'organisme, al qual acusava de ser còmplice de Pequín, havia estat contrària als interessos del país que presideix. "Si l'OMS hagués fet la seva feina d'enviar metges a la Xina per valorar la situació de forma objectiva sobre el terreny i criticar la falta de transparència, el brot es podria haver contingut", va dir el magnat.

Aquests només són alguns exemples del defalliment d'un sistema global en el qual el país nord-americà ja no exerceix un lideratge que fa

/ PAU FABREGAT

El 15 d'abril, els Estats Units van anunciar que suspèien la seva contribució anual de 553 milions de dòlars a l'OMS, el 14,67% del que rep l'organització

Trump va requisar 60 milions de mascaretes que l'Estat francès havia comprat a la Xina, aprofitant que l'avió que les transportava va fer escala al país nord-americà

Un agent de la intel·ligència israeliana ha parlat d'una guerra entre països per aconseguir respiradors

dècades que està en dubte. Les velles relacions diplomàtiques basades en el comerç pretesament lliure i en institucions d'arbitratge supranacionals com l'ONU, la UE o la mateixa OMS, en un context de pandèmia, no resulten beneficioses per a uns estats que, des dels anys vuitanta, han perdut gran part de la seva sobirania.

En l'àmbit del mercat sanitari, resulta difícil pensar en alternatives al comerç internacional tal com el coneixiem. Tot i això, Facund Força Alcalde apunta que, per posar fi a aquest sistema que anteposa "el benefici privat per damunt de l'interès comú", cal que la producció i distribució del material sanitari esdevingui "una responsabilitat col·lectiva que es garanteixi amb recursos públics i que respongui a una planificació general". ●

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària

www.nodo50.org/kamiloшетas
kamiloшетas@nodo50.org

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

★ CERVESA DEL ★

MONTSENY

ARTESANA

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA

www.lacutatinvisible.coop

ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

Dreceres davant la manca de sobirania

Les compres urgents i les fabricacions a contrarellotge han comportat que algunes remeses de productes mèdics no compleixin la reglamentació

A. A. | @AlbertAlexan

Són poques les empreses que fabriquen respiradors, mascaretes o guants a l'Estat espanyol. El matís sorgeix amb els gels hidroalcohòlics: a Mataró hi trobem Hartmann, de titularitat alemanya i una de les empreses més grans del món en aquest sector, fet que explica que s'hagi pogut fer front a la forta demanda d'aquest producte. En general, però, tot i la implicació de particulars que confeccionen mascaretes i d'empreses que es reconverteixen per elaborar productes sanitaris, la manca de material és notable. "L'estratègia d'impulsar la producció nacional ha ofert resultats enormement positius en cadascuna de les dues línies d'actuació que s'han implementat: tant el suport als fabricants espanyols per augmentar la seva capacitat de producció com el suport a la reorientació dels processos tèxtils de determinades indústries", asseguren des del Ministeri de Salut espanyol. De totes maneres, la realitat és que la majoria de material és importat de la Xina.

Per a Àngel Puente, president del Círculo de la Sanidad, una associació sense ànim de lucre que reuneix el

món sanitari amb el sector empresarial, es tracta d'un problema endèmic que té a veure amb el desballestament de la indústria productiva estatal: "Als anys noranta, empreses de Sabadell o Terrassa del sector tèxtil haurien pogut fer front a la manca de mascaretes, però van desaparèixer i s'ha prioritzat la compra de material provinent de la Xina", afirma.

El disseny dels concursos públics ha afavorit que minvi la producció pròpia de material de protecció

Puente considera que aquesta poca autosuficiència es visibilitza nítidament en els concursos públics per comprar material sanitari, els quals "prioritzen el preu per sobre de la qualitat del material gràcies a la llei de contractes del sector públic del 2008". Això desemboca en un efecte bola de neu: les empreses que venen material són les que presenten una oferta més econòmica. Aquestes companyies, normalment asiàtiques, abarateixen costos mitjançant règims laborals quasi esclavistes. La conseqüència és la desaparició de la indústria de proximitat en l'àmbit sanitari. "Aquí només tenim distribuïdores de material; les companyies productores estan a milers de quilòmetres", assenyalava el president del Círculo de la Sanidad.

Al mateix temps, Puente considera que la decisió del govern espanyol de centralitzar les compres de material sanitari durant els primers dies de l'estat d'alarma va ser un error. "Les competències pel que fa a la sanitat estan transferides a les comunitats autònomes, que saben perfectament com comprar productes de protecció, mentre que el govern espanyol fa quinze anys que no treu concursos d'aquest tipus", explica.

El director d'una empresa catalana de distribució de material mèdic, que ha volgut mantenir l'anonimat, considera que "aquesta disbauxa era impossible de preveure i és normal que es produeixin errors en la compra de material". "Tots els productes sanitaris han de passar un control per obtenir l'anomenada Conformitat Europea (CE), que determina si un producte és segur per a l'ús humà", explica. Afegeix que en la situació actual, "la urgència és tal que el govern espanyol permet que els respiradors que fabriquen empreses com Seat o Nissan no passin la fase de prova d'un any que exigeix la legislació europea". I resulta molt difícil, fins i tot per al mateix govern xinès,

Els ventiladors de Seat o Nissan no han passat la prova d'un any que exigeix la legislació europea

controlar com es produeix una mascareta en origen.

En aquesta situació, resulta força normal que les notícies sobre material sanitari defectuós hagin estat abundants des que la pandèmia va arribar a Europa. El 17 d'abril es va conèixer que 400.000 mascaretes reutilitzables del tipus FFP2 enviades arreu de la península, pertanyents a un lot de 2,1 milions d'unitats comprades pel govern central a l'empresa distribuïdora xinesa Garry Galaxy, havien estat retirades de circulació perquè eren defectuoses. Salvador Illa, ministre de Sanitat, va assegurar que el govern havia "evitat l'ús d'aquestes mascaretes en mal estat", però un miler de sanitaris del País Valencià van ser posats en quarantena des del 22 d'abril perquè havien emprat aquest material. A Catalunya es van detectar, abans de posar-les en circulació, 200.000 unitats defectuoses.

De la mateixa manera, el govern espanyol va comprar 659.000 tests d'antígens defectuosos a l'empresa Interpharma a finals de març. Aquest proveïdor, amb oficines a Santa Coloma de Gramenet i seu a Madrid, les havia adquirit a la firma xinesa Shenzhen Bioeasy. ●

a doble espai

Biopirateria i privatització dels gens

Unes poques grans empreses, participades pels principals fons d'inversió internacionals, volen apropiarse dels recursos genètics i pressionen les autoritats polítiques perquè no limitin les seves pràctiques

Olivier Chantry | @uniopagesos

Membre de la sectorial nacional d'agricultura i ramaderia ecològiques de la Unió de Pagesos

La creació d'organismes modificats genèticament (OMG) no és una solució vàlida als reptes de l'alimentació, com alguns sectors de l'agroindústria i la biotecnologia pretenen que creguem. A més, aquesta pràctica obre la porta a la privatització de la biodiversitat agrícola, ramadera i silvestre. En aquests temps de ciència-ficció, s'han de fer algunes reflexions.

'Dumping' transgènic

Els OMG transgènics quasi no es cultiven a Europa, amb l'excepció notable d'Espanya. A Catalunya i Aragó és on més es conrea l'únic transgènic autoritzat: el blat de moro Mon810, propietat de Bayer. Però Europa importa altres transgènics, amb prèvia avaluació de riscos. Tan sols la importació de soja dels Estats Units i l'Amèrica de Sud, que es destina a l'alimentació animal i pràcticament és tota transgènica, ja equival a deu milions d'hectàrees.

Entre el 90% i 100% de la soja transgènica presenta resistència a alguns herbicides que, en molts casos, no estan autoritzats o han estat retirats a Europa. Hi ha incertesa sobre l'efectivitat de l'avaluació de riscos d'aquests aliments importats. En la majoria de casos, han estat tractats amb dosis molt superiors a les utilitzades en els assajos presentats per les multinacionals biotecnològiques.

Nous OMG per privatitzar la vida

Els vells transgènics que hem esmentat integren gens d'altres espècies al seu genoma. Aquesta construcció biotecnològica és fàcilment detectable i permet identificar les plantes o les collites que la contenen. L'empresa multinacional de torn patentava el transgèn i es quedava amb la propietat identificable d'una seqüència que ha modificat. No hi ha confusió.

En canvi, les noves eines biotecnològiques, com CRISPR-Cas9, s'usen dins d'una nova estratègia de les multinacionals. Ara es procura que no siguin considerats OMG per poder evitar les regulacions que afecten aquests vegetals. Europa imposa la detectabilitat i la traçabilitat dels OMG i fa controls per prevenir riscos sobre el medi ambient i la salut, que poden ser causats, entre altres mo-

tius, per mutacions no desitjades o la inestabilitat del genoma causada pels propis processos de modificació genètica.

Aquest intent d'esquivar la normativa no ha tingut èxit a Europa. El Tribunal de Justícia de la Unió Europea va sentenciar, el 25 de juliol de 2018, que els organismes modificats amb les noves biotecnologies han de complir la mateixa regulació que la resta d'OMG. Però no sembla que la Generalitat o el Govern espanyol actuïn per aplicar la llei sobre aquests nous OMG. Al contrari, estan exercint una pressió política a escala europea per modificar la directiva que els regula i no estar obligats a detectar-los.

Sense un sistema d'identificació i traçabilitat dels nous OMG, les patents de les seqüències i dels caràcters genètics es podran estendre a tots els éssers vius que continguin de manera natural un caràcter similar al que s'hagi registrat. La patent de caràcters nadius obre la porta a l'apropiació i la concentració dels recursos genètics en unes poques mans. Si arribem a aquest escenari, tant

les empreses de llavors mitjanes com la pagesia hauran perdut la llibertat d'usar la biodiversitat agrícola per alimentar la humanitat.

La història es repeteix

A Anglaterra, entre els segles XIII i XIX, va tenir lloc l'*enclosure* ('encerclament'), la privatització dels terrenys comunals i el seu ús comú. Els lords i els terratinents van fer fora els camperols per poder posar-hi els seus ramats d'ovelles. Les conseqüències van arribar en forma d'indigència, revoltes, dignitat popular i repressió sanguinària, com descriu l'assagista Silvia Frederici al llibre *Caliban i la bruixa*. Quan el preu de la llana va baixar, es va produir la segona onada d'encerclaments per implantar la revolució agrícola anglesa del segle XVII. Segons sembla, les pràctiques agrícoles no es podien millorar de manera col·lectiva.

A *On the origins of property in land*, l'escriptor George Orwell va escriure: "Deixin de debatre sobre com han obtingut les terres els anomenats propietaris. Simplement les van agafar per la força, i després van contractar advocats per obtenir títols de propietat".

Els nous senyors són els fons d'inversió

Com apunta l'ETC Group, fons com BlackRock o Capital Group estan acaaparant cada cop més poder en les multinacionals biotecnològiques: els

Es procura que els nous productes biotecnològics no es considerin transgènics per evitar la regulació

/CHEMA PERAL

sis principals fons d'inversió mundials en posseeixen entre el 20% i el 30% de les accions. En el cas de Monsanto, el conjunt dels inversors institucionals financers arribava al 80%. El fet que les diferents multinacionals biotecnològiques comparteixin els mateixos accionistes podria ser un factor rellevant en l'augment del preu de les llavors que s'ha detectat als Estats Units entre el 1997 i el 2017, segons una investigació de Jennifer Clapp i Mohammad Torshizi publicada l'any 2019.

Amb l'Earth BioGenome Project, el Fòrum Econòmic Mundial de Davos va anunciar el seu camí: seqüenciar tots els éssers vius del planeta d'aquí a deu anys per crear un banc d'informació genètica. Fons d'inversió i multinacionals contracten bioinformàtics i advocats per apropiarse de la biodiversitat. Aquest escenari no és cap ficció i el podem apreciar en els clubs de patents com la Plataforma Internacional de Llicències Vegetals. Recordant de nou Orwell: "S'apropriaven de l'herència dels seus mateixos pagesans amb l'únic pretext de tenir el poder de fer-ho".

Què hi podem fer?

L'any 2019, la Unió Europea va bloquejar les negociacions del Tractat Internacional sobre els Recursos Fitogenètics per a l'Alimentació i l'Agricultura (TIRPAA). Com va denunciar Vía Campesina, la institució va unir "un clan dels biopirats genètics que intenten apoderar-se del Tractat Internacional de Llavors!".

Els processos de modificació de les normatives que regulen les llavors i els OMG, que es van iniciar al continent els dos anys posteriors, es van convertir en una nova oportunitat per satisfer els desitjos de la indústria biotecnològica. L'octubre de 2020, la Convenció sobre la Diversitat Biològica es va reunir per intentar, entre altres temes, posar-se al dia en aquestes matèries.

Els consumidors i la pagesia hem d'incloure aquests elements en la nostra agenda. És priori-

El fet que les multinacionals del sector comparteixin accionistes pressiona a l'alça el preu de les llavors

tari pressionar perquè tots els OMG siguin avaluats amb rigor i perquè siguin detectables, per aconseguir evitar una onada de patents sobre els caràcters nadius dels organismes vius. No podem permetre que els acords comercials i els tractats internacionals afavoreixin la privatització dels béns comuns. Hem d'actuar perquè la reforma de la política agrària europea que està en joc a Madrid incorpori el suport a la producció de soja i altres lleguminoses en el nostre territori, per enfortir la nostra autonomia i disminuir, de pas, la factura energètica d'adobats químics nitrogenats basats en el petroli. Els reptes davant la crisi climàtica no se solucionaran gràcies als OMG, sinó mitjançant l'organització i la coordinació dels consumidors i la pagesia. ●

Llocs de refugi i renaixement de les lluites

Actuació del Circ d'Hivern a l'Ateneu Popular 9 Barris, l'any 2013

Enmig de l'excepcionalitat actual, els casals i ateneus dels Països Catalans cerquen alternatives basades en el suport mutu i la intercooperació davant l'emergència produïda per la COVID-19

Jorge Mancebo | @Jorgee1113

Les xarxes comunitàries i de suport mutu que alimenten els espais populars autogestionats obren l'escletxa d'un renaixement popular en el qual seran un punt de trobada vital. Un exemple d'aquesta cooperació el trobem a la Xarxa de Casals i Ateneus dels Països Catalans, que ha engegat la campanya #EnfortimCasalsiAteneus per tal de visibilitzar la funció principal que realitzen a cada comarca. Amb aquesta iniciativa es persegueix incrementar el nombre de sòcies i la seua participació en un moment crític. Davant les conseqüències econòmiques que han deixat moltes de les treballadores dels casals en una situació laboral complicada, la xarxa ha obert, jun-

tament amb la Coordinadora Obrera Sindical (COS), "una línia d'assessorament per treballar cada cas particular", segons expliquen.

En aquest sentit, les participants de la xarxa també es plantegen continuar amb la tasca de reforçar la federació de casals i ateneus i "fer-la servir com una eina per donar suport burocràtic en qüestions administratives; oferir propostes de serveis legals, tècnics, culturals o gastronòmics; executar campanyes conjuntes o buscar noves fonts de finançament per als espais associats", apunten. Aquesta eina cooperativa pretendria contribuir a trobar una eixida a la situació actual: alguns casals podran aguantar alguns mesos i seguir pagant els rebuts tot i mantenir el local

tancat, però altres tindran problemes per fer-ho aquest mateix mes de maig.

La resiliència enfront de la incertesa

La situació de cada espai, però, és particular. N'hi ha hagut que s'han vist obligats a aplicar un expedient de regulació temporal (ERTO), com és el cas de l'Ateneu Popular 9 Barris, en què gairebé tota la plantilla s'ha vist afectada. "El primer que volíem assegurar era la seguretat de les treballadores i la comunitat. Es va elaborar un calendari de presència mínima en el qual només els tècnics de la casa podien accedir a l'equipament, per tal de preparar els seus materials per treballar a casa i atendre el telèfon si fos necessa-

Acte organitzat pel
Casal Popular Tio
Cuc d'Alacant

ri", remarquen. Però aquesta planificació va quedar obsoleta la primera setmana, quan van haver de tancar totalment. "L'associació Bidó de 9 Barris, que gestiona l'ateneu, ha fet una aposta per cobrir el 30% del sou de les persones contractades que no cobreix l'Estat, amb l'objectiu de protegir la seva economia familiar", apunten.

Com en molts altres ateneus, l'activitat no s'atura malgrat el confinament. L'espai virtual ha suposat una certa reinvençió: "Les professores de les escoles de circ infantil i juvenil continuen en contacte amb alumnes i famílies. Des de l'àrea de comunicació, s'han penjat diferents espectacles de circ en obert. I s'està fent un treball molt intens en explicar a tota la comunitat la situació del projecte, així com les novetats i decisions que anem prenent", expliquen. A banda, estan fent un treball de seguiment amb les xarxes de suport que hi ha als barris pròxims perquè "l'Ateneu ha d'estar al servei de la seva comunitat, especialment en els moments més difícils", conclouen. En paral·lel, continuen treballant per a poder celebrar esdeveniments futurs com el 25é Circ d'Hivern.

També continua en funcionament el Casal Popular Tio Cuc d'Alacant. "L'activitat que estem mantenint aquestes setmanes es basa en tre-

ball intern de gestió i en proposar iniciatives que, de forma telemàtica, puguen implicar la gent a través de les xarxes socials", explica

Alguns espais podran seguir pagant els rebuts tot i mantenir-se tancats, però a altres els costarà fer-ho aquest mes de maig

Irene Mira, membre del casal. Un cas és la celebració del Dia del Llibre, amb cites de les escriptores Carmelina Sánchez-Cutillas i Isabel-Clara Simó recollides gràcies a la participació popular per a elaborar postals digitals. Des del Tio Cuc han deci-

dit no cobrar a les sòcies la quota d'aquest semestre: "Hem habilitat un canal perquè, qui vulga, pugui pagar-la", rebla Mira.

Solidaritat de classe i feminisme des dels casals

Molts espais s'han bolcat en donar suport al seu entorn més proper. És el cas de Ca Saforau, ubicat a la comarca de la Safor, on s'utilitza l'espai com a magatzem i punt de repartiment d'aliments, de material escolar i de mascaretes. "Hem adaptat altres de les nostres iniciatives a la nova realitat: seguim oferint reforç escolar en línia i hem adaptat els tallers de llana i manualitats per facilitar l'estada a casa durant el confinament", expliquen. Amb l'objectiu de reforçar els lligams de classe a la comarca, continuen reforçant els projectes de primera necessitat "per tractar d'ajudar les veïnes en estos difícils moments i per

teixir una xarxa de solidaritat entre totes nosaltres", apunten.

La situació actual també ha deixat en suspens projectes que començaven a caminar, com és el cas de l'Ateneu Feminista La Pastora, que va nàixer a Casserres (Berguedà) el 2019. "La nostra idea des d'un inici ha estat crear xarxa, donar-nos suport amb tots els altres projectes i, alhora, poder fer una programació estable i de qualitat, de base, amb el feminisme com a eix transversal per arribar a tota la població de la zona", apunta Anna Pujol, membre de l'ateneu. Amb el calendari truncat, manegen alternatives "per poder obtenir ingressos en el cas de no poder fer activitats. També hem pensat fer-ho a través de les aportacions econòmiques o físiques de les sòcies que puguin, per acabar la rehabilitació de l'espai a l'espera que s'aixequin les restriccions", explica Pujol.

El futur és el nou punt de partida

Les dificultats i la immediatesa dels esdeveniments han fet que moltes de les activitats es paralitzin. Les conseqüències econòmiques seran profundes i dificultaran que aquests projectes puguen continuar en el futur. El context actual, però, també ha empès a plantejar alternatives que permeten renàixer des dels casals i ateneus. Com diuen

des de l'Ateneu Popular 9 Barris, "la cultura de base i comunitària, autònoma i autogestionada en el marc de l'economia social pot tenir un paper molt important a l'hora d'establir lligams entre la promoció i la defensa de les treballadores del sector i l'accés de les veïnes a espais d'exhibició o de creació artística".

Des de La Pastora creuen que "els ateneus han de fer la tasca de crear més consciència a la població, donar eines i espais perquè ens comencem a preparar comunitàriament". Les membres del Tio Cuc hi coincideixen: "Els casals i ateneus som el punt de trobada per a conèixer-nos i organitzar-nos, dues accions innegablement necessàries". Per als participants del projecte Ca Saforau, "les organitzacions de base poden jugar un paper fonamental a l'hora

de defensar-nos i empoderar-nos enfront d'esta nova crisi, a l'hora d'exigir canvis reals. És vital apartar les nostres diferències i buscar una coordinació de tots nosaltres cap a un objectiu comú: que aquesta crisi econòmica no la torne a pagar la classe treballadora".

Mentrestant, ens veiem immerses en unes vacances interminables, però, com deia l'Ovidi Montllor i Mengual, "tot ben senzill i ben alegre. Em creureu mort. Jo no hauré mort. Faré vacances!". ●

La situació actual també ha deixat en suspens projectes embrionaris, com l'Ateneu Feminista La Pastora, que s'estava gestant a Casserres

Continua la guerra de peons a Líbia

La batalla pel control de la capital del país s'intensifica. En paral·lel, augmenta el pes de la intervenció de potències regionals com Turquia

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire, Egipte

Després de mesos amb el front de guerra a Líbia gairebé estàtic, el transcurs del conflicte sembla haver experimentat un punt d'inflexió en les darreres setmanes. Turquia ha estat l'últim actor internacional a decantar l'equilibri de poder al país magrebí, en aquest cas a favor del Govern d'Acord Nacional (GAN), liderat pel primer ministre Fayeiz al-Sarraj i reconegut per l'ONU. Els grans damnificats de l'inesperat suport turc són l'autoproclamat Exèrcit Nacional Libi (ENL) i les seves forces aliades.

El 13 d'abril, les faccions alineades amb el GAN van proclamar el seu control sobre el territori que s'estén al llarg de la costa occidental de la capital, Trípoli, fins a la frontera amb Tunísia. En l'ofensiva, que s'emmarca dins l'operació Tempesta de Pau iniciada a finals de març, el GAN ha aconseguit el control d'importantes ciutats com Sorman i Sabratha. Ambdues van caure en qüestió d'hores, malgrat que han estat zones tradicionalment més afins a les forces aliades de l'ENL de Khalifa Haftar.

Una operació d'aquesta envergadura per part del GAN hauria estat impensable fa només unes setmanes. La campanya s'emmarca en un estira-i-arrotonsa al voltant de la capital que ja dura un any, des que l'ENL va llançar l'abril del 2019 una ofensiva sobre Trípoli. Però el seu èxit posa en relleu l'efecte de la intervenció de Turquia.

El punt d'inflexió

Durant els darrers quatre anys, Líbia ha tingut dos governs febles amb administracions paral·leles i aliances militars fràgils funcionant alhora. El primer, el GAN, està reconegut formalment per la comunitat internacional i té la seu a Trípoli. Haftar, per la seva banda, és la figura més poderosa de l'est de Líbia, on l'ENL rep el suport del govern de la zona, establert a la ciutat de Tobruk des dels primers compassos de la guerra civil que va esclatar el 2014.

Turquia ja havia estat entre els principals patrons del GAN, però aquest suport va fer un salt

sense precedents el novembre passat. Trípoli i Ankara van signar dos polèmics acords que ampliaven la jurisdicció turca al Mediterrani oriental, a canvi que les forces aliades amb Al-Sarraj rebessin més assistència militar. Va ser una aposta arriscada del polític libi, que renunciava a part dels seus interessos econòmics i diplomàtics a canvi d'un auxili militar que no es va fer esperar. Des de finals de 2019, Ankara ha enviat a Líbia tones d'armament i munició, personal per entrenar forces locals i milers de mercenaris sirians. A més, ha reforçat de forma significativa les capacitats aèries dels seus aliats locals, un aspecte clau en l'escenari bèl·lic del país magrebí.

L'arribada del suport turc es va produir en un moment en què la situació estava estancada, després del fracàs inicial de l'ofensiva de l'ENL so-

bre Trípoli l'abril del 2019. Des d'aleshores, la sort d'ambdós bàndols va quedar gairebé per complet en mans dels seus aliats internacionals. En aquest context, la superioritat aèria de Haftar s'estava demostrant decisiva i li va permetre aconseguir el control de l'estratègica ciutat costanera de Sirte, situada a l'est de Trípoli i propera a la poderosa localitat de Misrata (principal aliada del GAN). Es tractava de la victòria més important aconseguida des de mitjans de 2019 i semblava confirmar una aparent tendència favorable a les forces de Haftar.

Aquest avantatge només era possible gràcies a una ingent intervenció exterior. La més destacada ha estat la que prové dels Emirats Àrabs Units, que han dirigit la mortífera estratègia aèria de Haftar -materialitzada en centenars de bombardejos- des de l'inici de l'assalt a Trípoli i han enviat tones d'armament i combustible. En paral·lel, els Emirats Àrabs treballen també des de fa anys per legitimar internacionalment Haftar. El suport d'altres països com Egipte, Rússia i l'Estat francès també ha estat clau per al general.

Un alto el foc sense recorregut

La dependència envers les potències estrangeres va quedar palesa una vegada més a mitjans de gener, quan les forces alineades amb Haftar i les que estan aliades amb el GAN van anunciar un alto el foc. Darrere la decisió hi havia el president de Rússia, Vladímir Putin, i el seu homòleg turc, Recep Tayyip Erdogan. Dies abans, havien fet una crida a un cessament temporal de les hostilitats, i la treva va resultar fins a un cert punt reeixida durant un breu període de temps.

La via diplomàtica, però, va tornar a mostrar les seves limitacions a l'hora de convertir l'alto el foc temporal en un d'indefinit, així com la incapacitat -o la manca de voluntat- de les potències externes a l'hora de trobar escenaris comuns. Aquests límits van empènyer l'enviat especial de l'ONU a Líbia, Ghassan Salamé, a dimitir a principis de març. La plaça roman deserta i s'ha convertit

El Govern d'Acord Nacional ha aconseguit controlar ciutats importants com Sorman i Sabratha

Ambdues poblacions van caure ràpidament malgrat que havien estat més afins a l'Exèrcit Nacional Libi

Efectius de l'Exèrcit Nacional Lìbi a la ciutat de Derna

en una altra disputa entre les potències. Tots dos bàndols, a més, van aprofitar el parèntesi armat per reagrupar-se i rebre ajuda dels seus aliats exteriors. La tornada al front semblava només una qüestió de temps.

La contraofensiva del GAN

Durant la primera setmana d'abril es va concentrar la xifra més elevada d'atacs aeris des de l'inici de l'ofensiva de l'ENL sobre Trípoli, però amb una diferència important: la majoria van provenir de les forces favorables al GAN, centrades a bombardejar les línies d'abastiment dels rivals. A poc a poc, els drons i les defenses aèries turques, sumades a l'experiència dels seus militars desplaçats, havien atorgat al GAN el domini dels cels de l'oest de Líbia. I això va permetre el llançament de la reeixida ofensiva anunciada a finals de març.

“Que Turquia intervingui obertament a Líbia ha donat avantatge al GAN perquè Erdogan pot actuar directament al país, transportar-hi més armes, equipament i personal. Aquesta és la raó del canvi enorme en l'equilibri de poder que s'ha produït en els darrers mesos”, assenyala Oded Berkowitz, subdirector d'intel·ligència regional de la consultora MAX Security. Berkowitz apunta que, per contra,

El consultor Oded Berkowitz apunta que la intervenció oberta turca ha capgirat l'equilibri de poder

L'autoritat de Trípoli ha intentat aprofitar l'embranchida per recuperar el control de tota la zona oest

Ankara ha de fer front a condemnes internacionals més intenses.

A mesura que el GAN ha augmentat les seves forces i ha reduït l'avantatge de l'ENL, Haftar ha

optat per estrangular Trípoli amb càstigs col·lectius: llançament indiscriminat de projectils (que sovint han impactat en zones civils), bloqueig de la producció de petroli al país (principal font d'ingressos estatal) o talls intermitents dels subministraments d'aigua i electricitat. Les autoritats de Trípoli i algun periodista local també han denunciat que l'ENL hauria començat a utilitzar algun tipus d'agent químic contra el GAN, tot i que encara no s'han fet investigacions.

El govern de Trípoli, per la seva part, ha intentat aprofitar l'embranchida de l'assalt a les localitats costaneres per assolir nous objectius. Segons destacava el seu ministre de l'Interior, Fathi Bashagha, voldrien empènyer les forces de l'ENL i la seva artilleria fora del radi d'abast de Trípoli. La finalitat última seria recuperar el control de tot l'oest de Líbia, però aquesta empresa passa, en última instància, per la difícil fita d'aconseguir el control de l'estratègica ciutat de Tarhuna, bastió fins ara impenetrable de l'ENL a la zona. Berkowitz avisa: “A Líbia, més que en altres conflictes, sembla que tota operació militar que no reporta una presa de control àgil i immediata [de territori] deriva en una extremadament prolongada lluita d'estira-i-arrotonsa que s'allarga mesos i fins i tot anys”. ●

SOM UNA COOPERATIVA DE TREBALL SENSE ANIM DE LUCRE AMB LA FINALITAT D'EXERCIR L'ADVOCACIA DES D'UNA CLARA VOCACIÓ SOCIAL I DE SERVEI A L'INTERÉS COL·LECTIU

IACATA

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

la pastora

Alberg cooperatiu
Educació Ambiental
Ecoturisme
Desenvolupament Rural

Informació i reserves:
www.lapastora.coop
+34 637 29 65 85
info@lapastora.coop

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ

cuina casolana
opció vegetariana
preus populars

C/Riego 4
SANTS

Les dones lluiten per fer recerca científica

Encara no hi ha polítiques d'igualtat real que s'enfrontin a la desigualtat de gènere en un àmbit, el dels centres d'investigació d'alt nivell, que cada vegada és més competitiu i més precari

Meritxell Farreny | @meritxell017

El 2006, la doctora en medicina i membre de l'Associació de Dones Investigadores i Tecnòlogues (AMIT) de l'Estat espanyol, Flora de Pablo, va assenyalar que la investigació científica abraça "mecanismes de selecció i de promoció perversos que compliquen la consecució de la paritat en òrgans col·legials i la igualtat d'oportunitats en investigació". Ho va deixar escrit a l'obra *El segundo escalón: desequilibrios de género en ciencia y tecnología*, coordinada per Catalina Lara i editada per l'editorial ArCiBel. El sostre de vidre és una de les barreres invisibles a què s'exposen les investigadores qualificades per accedir a nivells jeràrquics superiors. Segons l'informe "Dona i ciència" confeccionat pel Departament d'Empresa i Coneixement de la Generalitat de Catalunya el 2020, els valors del sostre superiors a 1 indiquen el grau de dificultat per accedir a la categoria de catedràtiques. A Catalunya, el 2018, el sostre de vidre va ser de 2,013 punts.

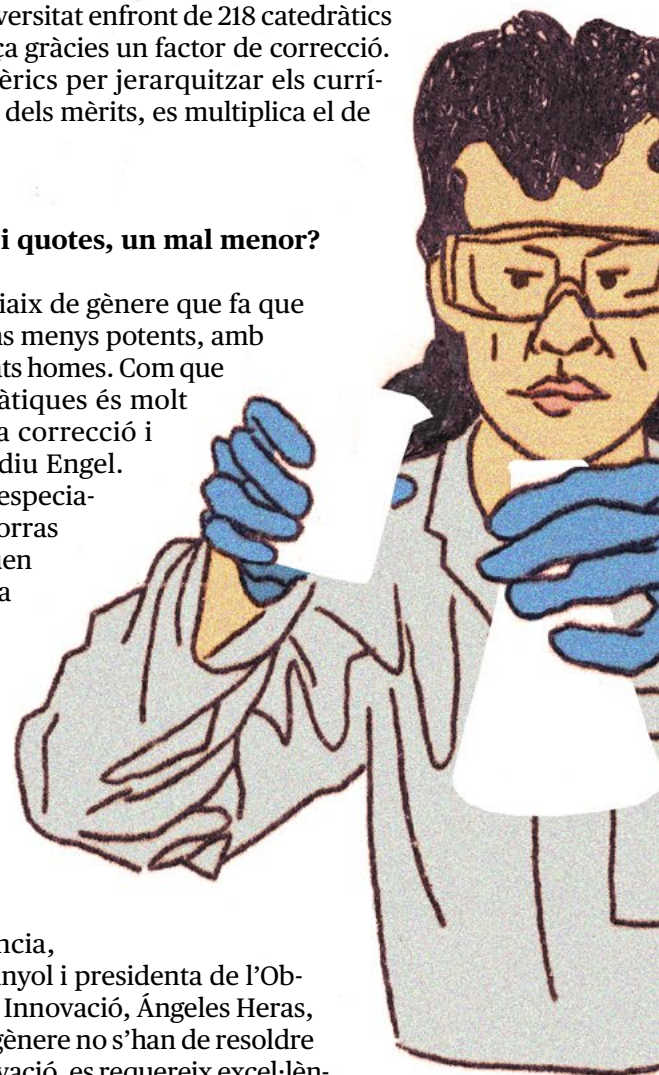
Això vol dir que hi ha poques dones que accedeixen a posicions importants d'investigació? El 2018, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) va oferir quatre places catedràtiques a l'Escola d'En-

ginyeria Industrial. La líder del grup de la línia Biomaterials per a Teràpies Regeneratives de l'Institut de Bioenginyeria de Catalunya (IBEC) i docent d'aquesta facultat, Elisabeth Engel, en va guanyar una. Però Engel, que és una de les 27 catedràtiques dones que hi ha a la universitat enfront de 218 catedràtics homes, va aconseguir la plaça gràcies un factor de correcció. Un cop fets els càlculs numèrics per jerarquitzar els currículums presentats en funció dels mèrits, es multiplica el de les dones candidates per 1,5.

Factors de correcció i quotes, un mal menor?

"Es considera que hi ha un biaix de gènere que fa que les dones tinguin currículums menys potents, amb menys mèrits que els candidats homes. Com que el nombre de dones catedràtiques és molt baix, es compensa amb una correcció i així n'augmenta la quota", diu Engel. La doctora en informàtica i especialitzada en robòtica Carme Torras manté que "les quotes busquen la paritat, però impliquen una sobrecàrrega de treball per a les investigadores, que han d'assumir molta més feina entre poques i estan obligades a assistir a gairebé tots els tribunals d'avaluació d'oposicions".

Els mecanismes compensatoris generen controvèrsia. Segons la secretària d'Estat del Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats espanyol i presidenta de l'Observatori de Dones, Ciència i Innovació, Ángeles Heras, "les dificultats que afecten el gènere no s'han de resoldre amb quotes. En ciència i innovació, es requereix excel·lència i treball". Però pensar així ens condueix a la trampa de la meritocràcia, com explica la sociòloga i professora universitària Ana María González Ramos a l'assaig *Mujeres en la ciencia contemporánea: la aguja y el camello* (Icaria, 2018). González Ramos critica una cultura científica "competitiva, accelerada i mercantilista, que no és neutral ni objectiva i que potencia el currículum ocult basat en les diferències de gènere". Diversos estudis, entre ells un històric treball publicat l'any 1999 per Rhea E. Steinpreis, Katie A. Anders i Dawn Ritzke, han evidenciat que les persones avaluadores, siguin homes o dones, tendeixen a avaluar més favorablement els currículums presentats sota nom

masculí. I que ho fan malgrat que aquestes candidatures incloquin els mateixos mèrits que les presentades sota nom femení.

Un altre error és centrar la solució al voltant de la maternitat, ja que el problema és estructural. El doctor en sociologia Enrico Mora exposa que la ciència a l'acadèmia és més sexista que al mercat de treball perquè "hi ha més processos de segregació sexual". Per aquest motiu, defensa l'aplicació de polítiques actives i de corresponsabilitat per canviar l'esquema de relacions socials dins el model androcèntric del treball -i de la ciència- a través de la introducció de la mirada feminista.

La desigualtat de gènere i la precarietat amenacen la trajectòria professional

Durant els anys vuitanta, les dones van comptar amb oportunitats per accedir a les institucions científiques gràcies a la fundació de centres de recerca i universitats. Malauradament, no es va implementar cap política de compensació positiva que equilibrés la presència de dones i homes. "No es veien els obstacles que elles han de superar com un problema real, sinó com una qüestió pràctica i d'interessos personals i motivacions", afirma González Ramos.

La Facultat d'Informàtica de la UPC va començar la docència l'any 1977, quan la catedràtica i enginyera industrial Àlícia Casals va acabar la carrera. Casals va poder quedar-se a la universitat com a professora i va crear un laboratori des de zero durant la beca de doctorat, inaugurant les línies de recerca en robòtica. Elisabeth Engel també va participar en la gènesi d'un laboratori amb un grup del Departament de Ciència dels Materials i d'Enginyeria Metal·lúrgica de la UPC, on va treballar en igualtat de condicions. Abans, quan feia de doctoranda a l'Hospital del Mar, assegura que va rebre un tracte "paternalista" per part dels supervisors.

El marc legal actual intenta capgirar la situació amb la Llei orgànica 3/2007, per a la igualtat efectiva de dones i homes; la Llei 17/2015, d'igualtat efectiva de dones i homes; el Reial decret llei 3/2019, de mesures urgents en l'àmbit de la Ciència, la Tecnologia, la Innovació i la Universitat, i la Llei 14/2011, de la ciència, la tecnologia i la innovació, que regula l'activitat científica espanyola des d'una perspectiva de gènere. Avui, però,

la precarietat, l'escassetat de convocatòries i l'autogestió compliquen la consecució de solucions. Segons la sociòloga Ana María González, en la producció científica "penalitzen els buits del currículum per moure's cap a altres laboratoris i començar una línia d'investigació diferent, més que no pas cap a la maternitat. Sobretot, les barreres apareixen a l'hora de trobar feina i de promocionar-se".

Aquest contratemps s'intensifica amb l'efecte de la canonada amb fuites (en anglès, *leaky pipeline*), que provoca que les dones desapareguin progressivament de la carrera científica, sobretot

"Dona i ciència" posa dades a la masculinització d'aquest àmbit després de les lectures de tesi i durant els contractes postdoctorals

després de llegir la tesi o bé durant els contractes postdoctorals. Segons el dossier "Dona i ciència" publicat per la Generalitat de Catalunya el 2020, el 2018 a les universitats catalanes hi havia un 50% de doctores, un 47% d'associades, 42% d'agregades i un 22% de catedràtiques, davant d'un 50% de doctors, un 53% d'associats, 58% d'agregats i un 78% de catedràtics.

Ser dona i científica, és possible?

La doctora en química i científica titular de l'Institut de Ciències dels Materials de Barcelona (ICMAB), Mariona Coll, gairebé abandona la carrera científica. Després d'acabar un postdoctorat de tres anys al National Institute of Standards and Technology (NIST), a Maryland (Estats Units), va tornar a Catalunya el 2010. Però el contracte que va aconseguir no li va garantir l'estabilitat que esperava. Es va plantejar ser professora d'institut fins que, el 2017, i després de sis anys d'intents, va aconseguir la plaça fixa a l'ICMAB.

Davant l'escàs reconeixement social dels entrebancs i factors externs que condicionen, o bé posen fi, les carreres de les científiques, el cas individual és l'equivocada vara de mesurar -o negar- unes discriminacions col·lectives: "Que una dona culmini la seva carrera professional se sol veure com un *tokenisme*; és a dir, una participació simbòlica i una novetat, perquè hi ha poques probabilitats de trobar una dona en posicions de lideratge", afirma la sociòloga Nora Räthzel.

Cecilia Bayo, Esther Murillo, Ingrid Chavarria i Ismael Mengual, d'Escoles Feministes

Escoles Feministes

Escoles Feministes és un projecte endegat per docents i famílies que busca la transformació educativa de l'escola pública. Funcionen com un espai comunitari, autoorganitzat i horitzontal, independent d'institucions i d'entitats privades. Plantegen repensar metodologies, continguts, objectius, eines i tot allò que afecta l'educació a partir d'una perspectiva feminista entesa en un sentit ampli: ecologista, antiracista, anticlassista i anticapacitista. El col·lectiu denuncia que en els moments de crisi es fa més palesa una injustícia estructural agreujada per normes com la llei d'educació de Catalunya (LEC), que desregula l'ensenyament i fa possible l'anomenada *autonomia de centre*. Ara que l'aparició de la COVID-19 ha evidenciat les febleses del sistema, aposten per una escola pública al servei d'una transformació social profunda que apunti a les arrels de tot, que desconstrueixi a les aules les violències socials i que aprofiti tota la força propositiva dels feminismes.

“La bretxa social existent en l'educació s'agreuja”

Mariana Cantero | @cantero_mariana

Com valoreu les mesures preses amb relació al sistema educatiu a causa de la COVID-19?

Portem anys arrossegant una situació amb centres d'alta complexitat, amb alumnat que viu sota el llindar de la pobresa o que té necessitats educatives especials. El Departament d'Educació mai no ha posat aquestes vulnerabilitats en primer terme. I les mesures de teletreball que s'han imposat al professorat fan més profunda la diferència entre centres per poder dur a terme les classes durant el confinament. Els mitjans també varien segons les llars. Sovint només hi ha un ordinador per família. Per tant, si tots els membres han de fer teletreball o teleclasses, això és totalment inassumible. A més, un gran nombre de docents són dones i són elles les qui majoritàriament estan patint una sobrecàrrega per la cura d'infants o de gent gran.

Com afecta el confinament als infants?

El caos emocional que senten ara s'assembla al de les adultes. I hem de valorar com els impacta que hi afegim la pressió de continuar la formació en línia. Emocionalment, no estan en les mateixes condicions que quan van a l'escola; això genera un estrès afegit. Si a això hi sumem les vulnerabilitats econòmiques, residencials o socials, el resultat és un rebuig absolut a les propostes que se'ls fan. I aquest rebuig no es deu a la falta de capacitat, sinó a la falta de motivació. A secundària, els problemes són d'una altra naturalesa. Els i les adolescents són éssers socials. Atès que es defineixen per la seva identitat dins del grup, aquest confinament està suposant una interrupció total del seu món que les vies telemàtiques poden atenuar en part.

Com afectarà la situació específicament a les famílies amb pocs recursos?

El confinament pot ser un malson quan s'hi afe-

geix una situació econòmica complicada. La bretxa digital és l'element més obvi. El Departament d'Educació està començant a repartir tauletes i paquets de dades, però es delega en els centres la responsabilitat de determinar qui necessita aquests mitjans i com gestionar-los. Aquests recursos s'han de preparar, s'han d'actualitzar i no arribaran a les llars com a mínim fins d'aquí a un mes. La segregació, per tant, està assegurada. En segon lloc, seguir el curs telemàticament no és difícil solament per la manca de mitjans informàtics, sinó també per les condicions de vida generals de moltes famílies treballadores. Sovint no hi ha un espai per a l'estudi i no és possible

l'acompanyament necessari per poder fer les tasques escolars. Seguir el curs telemàticament és, per a moltes famílies, una broma de mal gust. L'afectació serà clara si l'avaluació continua valorant únicament continguts i assoliment de coneixements, sense oferir suport i seguiment als que ja estaven exclosos pel sistema. La bretxa social educativa que ja existia abans d'aquesta situació s'agreuja i s'accelerará.

“S'ha d'assumir un temari que tingui cura de l'alumnat i les docents, que convisqui a la reflexió crítica sobre la crisi”

Com es pot garantir el principi d'igualtat i de no-discriminació dels infants en aquest context?

En primer lloc, assegurant condicions materials de vida dignes. Les escoles, els serveis socials i els equips d'assessorament i orientació psicopedagògics han de treballar de forma coordinada, prioritària i amb el finançament i els recursos necessaris. En segon lloc, s'ha d'assumir un temari excepcional que acompanyi i tingui cura de l'alumnat i les docents. També s'hauria de convidar a fer reflexions crítiques sobre aquesta crisi des de tots els àmbits. S'ha de fer un seguiment, però sense pressions qualificadores que tenguin i deixin enrere l'alumnat més fràgil. ●